

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Сухопари Ірини Геннадіївни «Формування толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності», представленої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання

Актуальність дослідження. Розвиток толерантності є об'єктивною потребою сучасного суспільства, оскільки тільки толерантна особистість, здатна виявляти ціннісне ставлення до інших людей, до себе, до оточуючого середовища. Толерантність виявляється в доброзичливості, чуйності, співчутті, терпимому ставленні, повазі до інших людей, незалежно від їхніх поглядів, звичок, характеру, темпераменту, національної та релігійної приналежності.

Таким чином, актуальності набуває проблема формування толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності, оскільки молодший шкільний вік – сенситивний для формування толерантності, в цьому віці в дитині закладаються основи світогляду, самосвідомість та моральні якості; відбувається оволодіння регіональною культурою, формуються настановлення, стереотипи поведінки і мислення; змінюється співвідношення нервових процесів збудження і гальмування, що є основою для самоконтролю, свідомої саморегуляції поведінки; проявляється інтерес до ознайомлення з представниками інших культур; у процесі виконання спільніх завдань закладаються основи спілкування в дитячому колективі.

Отже, можна з усією відповідальністю стверджувати, що тема, обрана І. Г. Сухопарою для дисертаційної роботи, є не лише актуальною, а й конче потрібною.

Дисертаційне дослідження є складовою наукової теми кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка «Нова стратегія професійної підготовки вчителя початкової

школи в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 011U002963). Тему дисертації затверджено Вчену радою Інституту проблем виховання АПН України (протокол № 3 від 23.02.2006 р.) та узгоджено в Координаційній Раді Національної Академії педагогічних наук України (протокол № 5 від 30.05.2006 р.).

Ступінь обґрутованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Чітко визначений науковий апарат дослідження – об'єкт, предмет, мета, завдання, окреслено методи дослідження, розкрито його наукову новизну та практичне значення, наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження.

Дисерантка ставить за мету – на основі теоретичного обґрутування досліджуваної проблеми і вивчення виховної практики визначити й експериментально перевірити педагогічні умови формування толерантності в молодших школярів у позаурочній діяльності.

Завдання, які розв'язувалися автором у дисертаційному дослідженні, свідчать про його логічну послідовність, наукову новизну і методологічну обґрутованість.

Аналізуючи дисертацію з методологічних та теоретичних позицій, відзначимо, що її структура відрізняється послідовністю і систематичністю, що свідчить про глибоке знання дисеранткою сутності досліджуваної проблеми.

Даючи оцінку рецензованої роботи, хотілося б насамперед відзначити ґрутовність й усебічність проведеного дисеранткою теоретичного аналізу наукових джерел, що дозволило уточнити сутність та структуру поняття «толерантність» як інтегративну моральну якість особистості, в основі якої лежить ціннісне ставлення до інших людей, до себе, оточуючого середовища, виявляється в доброзичливості, чуйності, співчутті, співпереживанні, терпимому ставленні, повазі до інших людей, незалежно від їхніх поглядів, звичок, характеру, темпераменту, національної та

релігійної приналежності; характеризується прагненням досягти взаємної злагоди.

Автором охарактеризовано зміст компонентів толерантності: когнітивного, емоційно-ціннісного, поведінково-діяльнісного.

Вивчення особливостей формування толерантності в молодших школярів дало змогу І. Г. Сухопарі уточнити сутність поняття «сформованість толерантності у молодших школярів», що є результатом цілісної організованої взаємодії, спрямованої на формування толерантної свідомості, яка через толерантні емоції та гуманістичні мотиви реалізується в толерантній поведінці.

Зважаючи на запропоноване уточнення сутності поняття «толерантність» та поняття «формування толерантності в молодих школярів», цілком доречним уявляються визначені дисертанткою критерії сформованості толерантності в молодих школярів, а саме: розуміння сутності толерантності та її значення в житті людей; здатність до емпатії; толерантна поведінка.

Грунтуючись на останніх, І. Г. Сухопара добирає відповідний діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості толерантності в молодих школярів: бесіди, методика «Незакінчене речення», анкетування (діагностика спрямованості особистості Б. Басса), «Тест-малюнок» (модифікована методика Н. Щуркової); метод розв'язання ситуацій морального змісту з опорою на зображення, створення ситуацій, які потребують виявлення доброзичливості, чуйності, співчуття, співпереживання, терпимого ставлення до інших; вміння контролювати власну поведінку; опитувальник «Характер прояву емпатійних реакцій і поведінки дітей» (А. Щетинников), педагогічні спостереження.

Заслуговують на увагу розроблені та запроваджені педагогічні умови формування толерантності в молодих школярів у позаурочній діяльності, а саме: підвищення рівня готовності вчителів початкової школи до формування толерантності в молодих школярів у позаурочній діяльності; змістове і

методичне забезпечення процесу формування толерантності в молодших школярів у позаурочній діяльності; залучення молодших школярів до суспільно значущої діяльності, спрямованої на виявлення толерантності.

Важливим і цінним для педагогічної практики є розробка та запровадження в позаурочну діяльність програми «Толерантний світ», основними завданнями якої було таке: розширювати, збагачувати, систематизувати, узагальнювати, уточнювати уявлення молодших школярів про толерантність, толерантну особистість; ознайомити з правилами толерантного спілкування, толерантної взаємодії з оточуючими людьми; сприяти виявленню доброзичливості, чуйності, співчуття, співпереживання, терпимого ставлення до інших людей; формувати досвід толерантного спілкування і толерантної поведінки з оточуючими людьми; створювати умови для виявлення толерантних учнів.

Висновки дисертації достатньо виважені, логічні, достовірні, науково обґрунтовані й відповідають поставленим завданням.

Публікації автора та автoreферат повністю відображають основні положення й висновки дисертації, які опубліковано у 19 одноосібних публікаціях з яких: 8 відображають основні наукові результати, 3 – апробаційного характеру, 8 – додатково відображає наукові результати дисертації.

Кількість та обсяг опублікованих праць переконує в належній апробації та впровадженні основних положень дослідження.

Зміст, результати роботи, основні висновки, викладені в автoreфераті, відповідають і повністю відображають основні положення дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Сухопари Ірини Геннадіївни «Формування толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності», дозволимо висловити деякі побажання і вказати на дискусійні моменти:

1. Експериментальна робота проводилася як у міських школах, так і в сільських загальноосвітніх школах. На нашу думку, бажано було б показати відмінності між сформованістю толерантності міських і сільських молодших

школярів.

2. Бажано було б розширити географію дослідження.

3. У тексті автореферату (на с. 10) зазначається, що серед вчителів проводилося анкетування, бесіди, спостереження. Бажано було б показати, що саме вивчалося за допомогою цих методів.

4. Зміст дисертації значно б збагатився, якби запропонована дослідником програма виховної діяльності «Толерантний світ» для молодших школярів передбачала гендерний підхід до формування толерантності у позаурочній діяльності.

5. У тексті автореферату, описуючи результати дослідно-експериментальної роботи щодо сформованості толерантності в молодших школярів, доцільно було б дати не тільки їх кількісний, а й якісний аналіз.

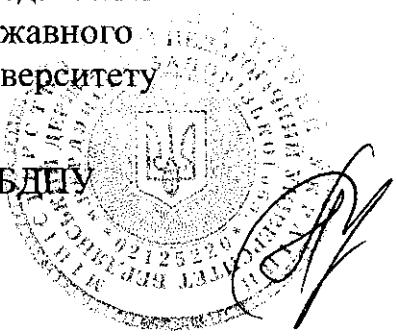
Загальний висновок

Вказані зауваження не мають принципового характеру і не можуть вплинути на загальну позитивну оцінку роботи, її результати. Таким чином, за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики дисертаційна робота Сухопари Ірини Геннадіївни «Формування толерантності у молодших школярів у позаурочній діяльності» відповідає вимогам ДАК України до робіт такого типу, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент –
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки
Бердянського державного
педагогічного університету

А. С. Толкачова

Вчений секретар БДПУ

О. І. Попова

